

Labodji spev I. J.

V mariborskem tedniku 7D je 20. decembra 1989 začel izhajati podlistek z naslovom *Na smrt obsojeni je spregovoril*. Avtor podlistka je bil Ivo Ivčič, ki je v njem v enajstih nadaljevanjih (do 21. marca 1990) objavil življenjsko zgodbo Andreja Bohinca, pomočnika politkomisarja Kokrškega odreda, obsojenca na dachauskih procesih in enajst let zaprtega v udbovskih zaporih.

(1) Ivo Žajdela

V drugem nadaljevanju pod listka, 27. decembra 1989, je bil objavljen okvirček z naslovom *Strašni zločini med vojno*. V njem je pisalo: "Najvišje vodstvo slovenske partizanske vojske je že sredi vojne sklenilo, da se bodo najrazličnejša mučenja ujetih sovražnikov tretirala kot zločin. V praksi pa je bilo marsikje drugače. Leta 1980 je Andrej Bohinc v dopolnilu h kroniki Kokrškega odreda, ki jo je poslal CK ZKS, med drugim zapisal: 'V januarju leta 1945 sem prišel v štab drugega bataljona Kokrškega odreda. Ko sem stopil v sobo, je avtor kronike (Kokrškega odreda) z razbeljeno žerjavico pristiskal na spolovilo nekega moškega, privezanega na stol. Šlo mi je na bruhanje in sem zavpil: Nehaj! Tako je avtor kronike zasliševal izdajalce in od njih dobival priznanja, kakršna si je želel za osebno rabo.'

Drugi primer: 'V jeseni leta 1944 so na Malo poljano nad Lomom obveščevalci pripeljali mlado dekle iz Loma (hiša pri cerkvi). Avtor kronike Kokrškega odreda se je izkazal kot izreden 'junak', mlado dekle je pred borci zgrabil za lase, nekaj časa kričal nanjo, potem pa je zgrabil za

pištolo in jo pred vsemi (ne da bi jo zaslišali in ji sodili) ustrelil.'

Tretji primer: 'V aprilu leta 1945 je patrulja, ki jo je vodil načelnik štaba Kokrškega odreda (tov. Damjan) pripeljala v štab mladega fanta iz Zaspisa pri Bledu, ki je bil belogardist le kratak čas. Ko sem se z njim pogovarjal, sem imel občutek, da je duševno zaostal. Ker se je bližala hajka, ga je naglo vojno sodišče obsodilo na smrt. Ko so ga odpeljali na streljanje, sem bil v štabni baraki. Nenadoma sem zaslišal vriskanje, potem pa vzkliče: Živijo Rupnik. Zgrabil sem za brzostrelko in teklen na kraj dogodka. Komandant odreda in načelnik štaba sta od mladega belogardista zahtevala, da je pod smreko skopal jamo, potem je moral nag splezati na visoko smreko in vriskati in vpiti živijo Rupnik. Komandant in načelnik štaba sta ga za zabavo sestrelila kot ververico. Ko sem priteklen na kraj dogodka, se je nesrečnik še držal za zadnjo vejo in tako sem na lastne oči videl še zadnji rafal, ki je končal to ostudno in nečloveško dejanje. Zarjul sem in v oba naperil brzostrelko. Na vprašanje, zakaj sta to storila, če pa so za likvidacijo zadolženi drugi ljudje, sta

mi ogovorila: 'Bohinc, ali se je vredno razburjati zaradi tega dejanja!' Ker sem bil sekretar partije v odredu, sem jima izrekel strog partijski ukor in za-devo javil cekaju.'

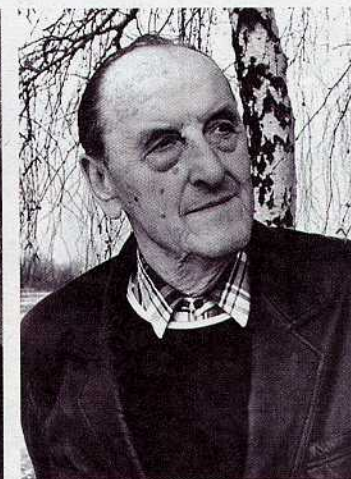
Takrat, leta 1989, je zapisano delovalo šokantno. Vsi trije primeri so se kasneje večkrat navajali.

Levstik deležen stalnega medijskega linča. Glavna značilnost tega pregona in klevetanja je bila, da tistih, ki so v njem sodelovali, dejstva niso dosti zanimala. Zato sem se kot poznavalec naše medvojnne problematike odzval na poročanje v *Delu* o vložiti obtožnice in poslal na *Delo* prispevek, ki so ga nato pod svojim naslovom *Obtožnica zoper Vinka Levstika* objavili v pismih bralcev v *Sobotni prilogi* 29. 5. 1999.

Na moje veliko presenečenje - saj *Delo* do takrat ni gojilo takšne prakse - je nato v poletnih mesecih do-

Ivan Jan

Andrej Bohinc

Kronologija polemike

Maja 1999 je državni tožilec vložil obtožnico proti Vinku Levstiku, nekdanjemu domobrancu. Postopek proti Levstiku je potekal pred tem polnih 18 let. Poleg tega je bil

Levstik deležen stalnega medijskega linča. Glavna značilnost tega pregona in klevetanja je bila, da tistih, ki so v njem sodelovali, dejstva niso dosti zanimala. Zato sem se kot poznavalec naše medvojnne problematike odzval na poročanje v *Delu* o vložiti obtožnice in poslal na *Delo* prispevek, ki so ga nato pod svojim naslovom *Obtožnica zoper Vinka Levstika* objavili v pismih bralcev v *Sobotni prilogi* 29. 5. 1999.

Na moje veliko presenečenje - saj *Delo* do takrat ni gojilo takšne prakse - je nato v poletnih mesecih do-

pustilo obsirno polemiko o našem medvojnem dogajanju. V treh mesecih in pol je samo meni (kot piscu prve "replike") objavilo deset daljših odmevov.

3. 7. 1999 se je v polemiko vključil Ivan Jan, čeprav ni bil z ničimer osebno izzvan. V polemiko se je vključil povsem samoiniciativno; do tega je imel seveda vso pravico. Toda namesto da bi napisal umirjen članek, ki bi temeljil na argumentih in podatkih, je na dva sodelujoča v polemiki - na Vinka Levstika in Karla Cepla - usmeril vrsto konstruktov in najbolj grobih osebnih diskvalifikacij, skratka, nanju je zлил golido gnojnice. Tisto, kar je napisal, je bilo nadvse žaljivo.

Popolnoma normalno je, da sta se oba odzvala. Čeprav sta bila v odgovorih neprimerno manj žaljiva kot Jan, si nista mogla kaj, da ne bi Janu vrnila tudi kakšne gorke.

To je Jana še bolj razvnelo in v dveh naslednjih pisanjih (7. 8. in 4. 9.) je predvsem o Levstiku nanižal še nekaj dodatnih izredno hudih diskreditacij. Šel je celo tako daleč, da je na primer Levstiku očital "Göbelssov slog", čeprav je bilo prav njegovo pisanje izrazito podtikajoče in izredno žaljivo. Predvsem pa se je Ivan Jan v polemiko vključil, čeprav ni bil z ničimer izzvan.

Janov namen

Moje pisanje (29. maja 1999) se je začelo, ker sem se odzval na poročilo v *Delu*, da je tožilec vložil proti Vinku Levstiku obtožbo - po dolgih 18 letih sodnega postopka proti njemu in sistematični javni diskreditaciji. S tem odmevom sem hotel opozoriti, v kakšnem kontekstu je ta obtožba pravzaprav vložena. Moj namen je bil torej javnost opozoriti na širšo problematiko.

V polemiki, ki se je nato razvila, pa so se oglasili nekateri "dežurni" pisci pisem bralcev, ki niso počeli nič drugega, kot diskreditirati glavne akterje, predvsem Levstika in domobranstvo. V to početje, v to diskreditacijo se je vključil tudi Ivan Jan.

Jan je moral računati, da bo zaradi takšnega načina pisanja, ki je bilo do nekaterih izredno žaljivo, deležen odziva. O njem oziroma o njegovi preteklosti se je pred tem precej pisalo, zato je lahko pričako-

val, da bo s svojim žaljivim načinom pisanja povzročil protireakcijo, v kateri bodo tisti, ki jih je javno diskreditiral, odgovorili in pri tem uporabili tudi nekatere podatke, ki so bili do takrat o Janu javno znani.

Sam sem na tej točki - glede tendencioznega početja Ivana Jana v tej polemiki - dolgo molčal.

Kako dolgo? V tej polemiki mi je uredništvo *Delo* objavilo deset "pism" oziroma odzivov. Ivan Jan se je v polemiko vključil 3. julija, po treh svojih objavljenih "pismih". Sledilo je še sedem mojih odzivov in ves čas sem Jana pustil pri miru. V vseh svojih "pismih" sem bil izrazito konkreten; ves čas sem objavljaval konkretne podatke, česar drugi niso počeli. Tudi zato se na Janovo pisanje nisem odzval pa seveda zato, ker je bilo nadvse žaljivo in podtikajoče. V takšni situaciji se, če poskušam ovreči vrsto diskreditacij, mimogrede spustiš tudi na nižjo raven, kot bi si želel.

Janova žaljivost

Na koncu se je zgodilo to, da smo imeli pred seboj septembra, po treh mesecih polemike, tri Janova nadvse žaljiva javno objavljena pisma. Ker je bil moj namen v prvem odmevu bralcem ponuditi drugi del resnice - kontekst, v katerem je potekal dolgoletni Levstikov pregon, Ivan Jan pa je potem v polemiki, ki je sledila, pisanje o tem kontekstu hotel zavreči, mu "poriniti drog med kolesa" in debato speljati na nizko, diskreditacijsko raven -, sem napisal svoj naslednji odziv in ga poslal na uredništvo. Vendar ga tokrat uredništvo ni objavilo in je v nadaljevanju nasploh blokiralo objavljane mojih odzivov, čeprav je potem še nekaj tednov objavljalo pisma "z druge strani", v katerih so me pisci diskreditirali, meni pa ni bilo več omogočeno odgovarjati.

Ker torej *Delo* mojega odziva na Janovo početje ni objavilo, sem napisal še en odziv ter ga znova skušal objaviti. Tudi tega niso objavili.

Zato sem obe neobjavljeni pismi skupaj z nekaterimi drugimi čez tri mesece objavil pod naslovom *Cenzu-*

ra v Demokraciji (9. in 16. 12. 1999). Uredništvo *Dela* je doseglo svoje: preprečilo je odgovore na Janovo početje, zavarovalo je to početje in bralci celotne polemike so bili tako deležni vnovičnega krojenja informacij oziroma neke podobe. Moja objava v nizkonakladni *Demokraciji* je bila zato bolj slaba tolažba.

Janov nivo

V teh dveh pismih sem hotel pokazati predvsem na to, da Ivan Jan s svojim diskreditacijskim javnim pi-

struktur, ki so bili že večkrat javno razjasnjeni in ovrženi.

Inkrimirani odmev

Poglejmo si torej, kaj sem zapisal v odmevu na Janovo pisanje in na koncu, ko *Delo* tega ni hotelo objaviti, objavil v *Demokraciji*. "V Sobotni prilogi *Dela* 7. avgusta je Ivan Jan nadaljeval s svojim blatenjem Vinka Levstika. Ni mi razumljivo, odkod mu ta potreba in slepi bes, ko kar bruhna agitpropovske in udbovske izmišljotine, ki so bile že zdavnaj

in večkrat ali ovržene ali pojasnjene. Res pa je, da je med Levstikom in njim ena bistvena razlika. O Levstiku je izmišljotine skozi več desetletij pripravljala in jih spuščala v javnost Udba, o Janovem zločinskem početju pa so javno govorili njegovi najozji soborci v Kokrškem odredu, ki so to početje videli na lastne oči. Le kje ima Jan občutek za moralo, da ima potrebo blatiti druge, ko pa ima sam dovolj masla na glavi?

Ker Ivana Jana očitno prav nič ne zanima ali ne moti, da je Levstik stvari, s katerimi ga poskuša znova diskreditirati, že zdavnaj pojas-

sanjem počne nekaj nehigieničnega, da ni bil z ničimer izzvan, da je njegov namen torej le v tem, da spelje razpravo na najnižjo raven, v izredno žaljivo diskreditiranje dveh akterjev v polemiki, med njimi glavne osebe Vinka Levstika, da skratka obrne pozornost stran od bistva.

Ker se je pri takšnem početju težko izogniti, da se ne spustiš na nivo, ki ga je vpeljal sogovornik, sem Jana opozoril, da on težko očita Levstiku in Ceplu grdobje, še posebej pa ne takšnih, kot jih je, konstruktov torej, saj je v preteklih letih tudi o njem bilo javno zapisanih več "neprijetnih" trditvev. Nekaj sem jih nanizal. Nerač, a na neki način primoran. Nekaj zato, ker je Jan moj poskus resnega informiranja javnosti speljal na najnižji nivo in ga tako na neki način onemogočil, nekaj zato, ker je Jan to v svoji publicistiki že dolgo časa počel.

Janovi očitki v njegovih treh pismih so bili samo ponavljanje nekaterih popolnoma depasiranih kon-

niil ali ovrgel, poglejmo, kaj je o Ivanu Janu v mariborski reviji 7D 27. 12. 1989 izrekel njegov nadrejeni v Kokrškem odredu Andrej Bohinc. V 7D pod naslovom *Strašni zločini med vojno* piše naslednje: 'Najvišje vodstvo slovenske partizanske vojske je že sredi vojne sklenilo, da se bodo najrazličnejša mučenja ujetih sovražnikov tretirala kot zločin.' V praksi pa je bilo marsikje drugače. Leta 1980 je Andrej Bohinc v dopolnilu h kroniki Kokrškega odreda, ki jo je poslal CK ZKS, med drugim zapisal: 'V januarju leta 1945 sem prišel v štab drugega bataljona Kokrškega odreda. Ko sem stopil v sobo, je avtor kronike (Kokrškega odreda) golemu moškemu, privezanemu na stol, razbeljeno grebljico pritiskal na spolovilo. Šlo mi je na bruhanje. Zavpil sem: Nehaj! Tako je avtor kronike zasliševal izdajalce in od njih dobival priznanja, kakršna si je želel za osebno rabo.' Jan je bil takrat tam politikomisar."

Nadaljevanje prihodnjic